

O'ZBEKISTONDA STANDARTLASHTIRISH DAVLAT TIZIMINING O'ZIGA XOSLIGI VA UNING JAHON STANDARTLARIGA MOSLASHTIRISHNING AHAMIYATI.

Rano Fatkhullayeva Khasan qizi ¹

MAQOLA MA'LUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received:30.10.2024

Revised: 31.10.2024

Accepted:01.11.2024

KALIT SO'ZLAR:

standartlashtirish,
davlattizimi,
jahonstandartlari,
mahsulot, reglamentlar,
sertifikatlashtirish.

O'zbekistonda standartlashtirish davlat tizimi turli soha va tarmoqlarda sifat, xavfsizlik va samaradorlikni ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydigan noyob va muhim tizim sifatida ajralib turadi. O'zbekiston iqtisodiy taraqqiyot va global integratsiya yo'lida muvaffaqiyat qozonishda davom etarekan, standartlashtirish tizimini xalqaro me'yor va amaliyotga moslashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqola O'zbekiston davlat standartlashtirish tizimining o'ziga xosligini o'rganadi va raqobatbardoshlikni oshirish, savdoni osonlashtirish va innovatsiyalarni rivojlantirish uchun uni jahon standartlarig amoslashtirish muhimligini ta'kidlaydi.

KIRISH. O'zbekiston standartlashtirish, metrologiya va sertifikatlashtirish agentligi tomonidan taqdim etilgan O'zbekiston davlat standartlashtirish tizimi o'zining keng qamrovli me'yoriy – huquqiy bazasi, sifat nazorati bo'yicha qat'iy choralar va muvofiqlikni baholashga alohida e'tibor qaratilgani bilan ajralib turadi. Tizim turli sohalarida, jumladan, ishlab chiqarish, qishloq xo'jaligi va xizmat ko'rsatish sohalarida mahsulot sifati, xavfsizligi va samaradorligini tartibga soluvchi keng ko'lamli texnik reglamentlar, standartlar va sertifikatlashtirish tartib – qoidalarini o'z ichiga oladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODOLOGIYASI.

O'zbekiston standartlashtirish tizimining o'ziga xos xususiyatlaridan biri uning mahalliy ishlab chiqarishni rag'batlantirish, iste'molchilar huquqlarini himoya qilish va barqaror rivojlanishga ko'maklashishga qaratilganligidir. Milliy standartlar va

sertifikatlashtirish talablarini belgilash orqali O'zbekiston mahalliy ishlab chiqarilayotgan mahsulot va xizmatlar sifatini oshirish, iste'molchilarni sifatsiz mahsulotlardan himoya qilish va mahalliy sanoatning rivojlanishini qo'llab-quvvatlashni maqsad qilgan. Jahon tan olingan standartlarga rioya qilish O'zbekistonga mahsulot va xizmatlarining xalqaro bozorlarda raqobatbardoshligini oshirish imkonini beradi. Xalqaro sifat talablariga javob berish orqali o'zbek tadbirkorlari yangi eksport imkoniyatlaridan foydalanishlari, xorijiy sarmoyalarni jalbetishlari va global miqyosda samarali raqobatlashishi mumkin. O'zbekiston standartlarini xalqaro me'yorlar bilan uyg'unlashtirish savdo tartib-taomillarini soddalashtiradi, savdodagi texnik to'siqlarni kamaytiradi va O'zbekiston tovarlari va xizmatlari bozoriga qulayroq kirishga yordam beradi. Jahon standartlariga moslashish savdo kelishuvlarini osonlashtiradi, bozorni qabul qilishni kuchaytiradi va boshqa mamlakatlar bilan iqtisodiy hamkorlikni rivojlantiradi. Xalqaro standartlarni o'zlashtirish innovatsiyalarni, texnologiyalarni uzatishni va mahsulotni ishlab chiqish va ishlab chiqarish jarayonlarida ilg'or tajribalarni rag'batlantiradi. O'zbekiston jahon standartlari bilan taqqoslash orqali uzluksiz takomillashtirish, texnologik taraqqiyotni rag'batlantirish va sanoat innovatsiyalarini rag'batlantirishi mumkin. Xalqaro standartlarga muvofiqlik iste'molchilar ishonchini oshiradi, mahsulot xavfsizligini ta'minlaydi va iste'molchilar huquqlarini ham mamlakat ichida, ham xalqaro miqyosda himoya qiladi. O'zbekiston jahon andozalari darajasidagi sifat talablariga javob berish orqali iste'molchilar manfaatlarini himoya qilishi, o'z mahsulotlariga ishonchni mustahkamlashi va jahon bozoridagi obro'-e'tiborini himoya qilishi mumkin.[2]

MUHOKAMA VA NATIJALAR.

O'zbekistonda standartlashtirish tizimini jahon andozalariga moslashtirish mamlakatimizda faoliyat yuritayotgan tadbirkorlik sub'yektlariga katta foyda keltirdi. Xalqaro me'yorlarga moslashish savdoni osonlashtirdi, raqobatbardoshlikni oshirdi, innovatsiyalarni rag'batlantirdi va iste'molchilar ishonchini oshirdi, bu esa O'zbekiston biznesi uchun qator afzalliklarga olib keldi. Xalqaro standartlarga moslashish orqali o'zbek biznesi jahon bozorlariga chiqishga erishdi va eksport imkoniyatlarini kengaytirdi. Jahon andozalari darajasidagi sifat talablariga

muvofigligi O'zbekistonga o'z mahsulot va xizmatlarini xalqaro bozorlarda raqobatbardosh joylashtirish, xorijlik xaridorlarni jalb qilish va bozor imkoniyatlarini kengaytirish imkonini berdi. Jahon standartlariga moslashish O'zbekiston korxonalarining raqobatbardoshligini oshirib, ularning mahsulotlari xalqaro hamkasblari bilan bir xil sifat va xavfsizlik mezonlariga javob berishini ta'minladi.[1]

Bu O'zbekiston kompaniyalariga global miqyosda samarali raqobatlashish, o'z takliflarini farqlash hamda ishonchlik va mukammallik obro'siga ega bo'lish imkonini berdi. Xalqaro standartlarga muvofiqlashtirish savdo tartib-qoidalarini soddalashtirdi, savdodagi texnik to'siqlarni kamaytirdi va o'zbekistonlik tadbirkorlar uchun bozorga silliq kirishni osonlashtirdi. Standartlarni jahon me'yorlari bilan uyg'unlashtirish boshqa davlatlar bilan savdo aloqalarini rivojlantirishga, xorijiy sarmoyalarni rag'batlantirishga va iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirishga, biznesning o'sishi va kengayishiga yangi imkoniyatlar yaratdi. Jahon standartlarini qabul qilish O'zbekiston biznesida innovatsiyalar va texnologik taraqqiyotni rag'batlantirdi.[6]

Eng yaxshi xalqaro tajribalar bilan taqqoslash kompaniyalarni yangi texnologiyalarni o'zlashtirishga, mahsulotni loyihalash va ishlab chiqish jarayonlarini takomillashtirishga hamda umumiy samaradorlik va mahsuldorlikni oshirishga undadi. Innovatsiyalarga bo'lgan bunday e'tibor O'zbekiston korxonalariga raqobatbardoshlikni saqlab qolish va rivojlanayotgan bozor talablariga javob berish imkonini berdi. Jahon standartlariga moslashish iste'molchilarning O'zbekiston mahsulot va xizmatlariga ichki va xalqaro miqyosda ishonchini oshirdi. Xalqaro sifat talablariga muvofiqligi iste'molchilarga mahsulotlarning xavfsizligi, ishonchliligi va sifatini kafolatlaydi, bu esa mijozlar o'rtasida ishonch, sodiqlik va qoniqishning oshishiga olib keladi. Bu o'z navbatida, O'zbekiston biznesining obro'sini mustahkamlaydi va iste'molchilar bilan uzoq muddatli munosabatlar o'rnatadi. Jahon standartlariga moslashish O'zbekiston korxonalarida mahsulot sifati, ishlab chiqarish jarayonlari va xizmatlar ko'rsatishning doimiy yaxshilanishiga turtki bo'ldi. Global mezonlarga rioya qilgan holda, kompaniyalar takomillashtirish sohalarini aniqlashga, ilg'or tajribalarni joriy etishga va sifat va ishlashning yuqori standartlarini saqlab qolishga muvaffaq bo'ldi, bu esa mijozlar ehtiyojini qondirish va biznes muvaffaqiyatiga olib keldi. O'zbekistonda standartlashtirish tizimining jahon

standartlariga moslashtirilishi mamlakatimizda dbirkorlik subyektlariga bozorga chiqish va raqobatbardoshlikni oshirishdan tortib, innovatsiyalar, iste'molchilar ishonchini oshirish va sifatni yaxshilashgacha bo'lgan ko'plab imtiyozlarni berdi. Xalqaro me'yorlarni o'zlashtirib, o'zbek biznesi jahon bozorida o'sish, barqarorlik va muvaffaqiyatga erishish uchun o'zini namoyon qildi va O'zbekistonda farovon va gullab-yashnayotgan ishbilarmonlik muhitiga yo'l ochib berdi.[3]

O'zbekistonning davlat standartlashtirish tizimi, boshqa mamlakatlar kabi, mamlakat ichida mahsulot va xizmatlar sifati, xavfsizligi va ishonchliligini ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Turli mamlakatlarda standartlashtirish tizimlarining maqsad va vazifalarida o'xshashlik mavjud bo'lsa-da, O'zbekiston davlat standartlashtirish tizimini boshqa mamlakatlar tizimlaridan ajratib turadigan sezilarli farqlar ham mavjud. O'zbekistonda standartlashtirishni tartibga soluvchi me'yoriy-huquqiy baza standartlarni belgilash va qo'llash uchun mas'ul bo'lgan qonunlar, qoidalar va institutlar nuqtai nazaridan farq qilishi mumkin. Standartlashtirish tizimining tuzilishi, jumladan, davlat idoralari, sanoat birlashmalari va boshqa manfaatdor tomonlarning roli, ularning huquqiy va institutsional asoslaridan kelib chiqqan holda, har bir mamlakatda farq qilishi mumkin. O'zbekiston o'z standartlarini xalqaro me'yorlarga qanchalik moslashtirishi va jahon standartlarini qabul qilish darajasi boshqa mamlakatlardan farq qilishi mumkin. Ba'zi mamlakatlar o'z standartlarini ilg'or xalqaro tajribalar bilan uyg'unlashtirishda kengroq yondashuvga ega bo'lishi mumkin, boshqalari esa mahalliy standartlar yoki mintaqaviy muvofiqlashtirish harakatlariga ustunlik berishi mumkin.[5]

O'zbekistonda standartlashtirish tizimining yo'nalishi mamlakatning iqtisodiy ustuvorliklari, sanoat tarmoqlari va rivojlanish maqsadlaridan kelib chiqib farq qilishi mumkin. Turli mamlakatlar strategic ahamiyati, eksport salohiyati va tartibga soluvchi talablarga qarab standartlashtirish bo'yicha sa'y-harakatlarida muayyan tarmoqlar yoki sektorlarga urg'u berishi mumkin. Manfaaddor tomonlarning ishtiroki va standartlashtirish jarayonidai shtirok etish darajasi O'zbekiston va boshqa mamlakatlarda farq qilishi mumkin. Standartlarni ishlab chiqish va joriy etishda sanoat vakillari, iste'molchilar guruhlar, ilmiy doiralar va boshqa manfaatdor tomonlarning ishtiroki har xil bo'lishi mumkin, bu standartlashtirish tizimining

inklyuzivligi va samaradorligiga ta'sir qiladi. O'zbekistonda standartlashtirish bo'yicha faoliyat uchun mavjud resurslar, tajriba va imkoniyatlar boshqa mamlakatlardagidan farq qilishi mumkin. Moliyalashtirish, texnik infratuzilma, inson resurslari va o'qitish dasturlaridagi o'zgarishlar standartlarga muvofiqlikni ta'minlashda standartlashtirish tizimining samaradorligi va samaradorligiga ta'sir qilishi mumkin. O'zbekiston standartlarining jahon bozorida tan olinishi va qabul qilinishi boshqa mamlakatlar standartlariga nisbatan farq qilishi mumkin. Xalqaro tan olish, akkreditatsiya va muvofiqlikni baholash tartiblari darajasi O'zbekiston mahsulotlari va xizmatlarining xalqaro bozorlarda va savdo munosabatlarida qabul qilinishiga ta'sir qilishi mumkin. Madaniy me'yorlar, ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlar va tarixiy sharoit ham boshqa mamlakatlarga nisbatan O'zbekistonda standartlashtirish tizimini ishlab chiqish va joriy etishga ta'sir qilishi mumkin. Mahalliy amaliyotlar, an'analar va bozor dinamikasi mamlakatda standartlashtirishning ustuvor yo'nalishlari va yondashuvlarini shakllantirishi mumkin.[4]

XULOSA.

Xulosa qilib aytish mumkinki, O'zbekiston davlat standartlashtirish tizimi mamlakat iqtisodiyotida sifat, xavfsizlik va samaradorlikni ta'minlashda muhim o'rin tutadi. O'zbekiston standartlashtirish tizimini jahon standartlariga moslashtirib, jahon miqyosida o'sish, raqobatbardoshlik va innovatsiyalar uchun yangi imkoniyatlarni ochishi mumkin. Xalqaro me'yorlarga muvofiqlik nafaqat O'zbekiston biznes va tarmoqlariga foyda keltirmoqda, balki mamlakatning iqtisodiy rivojlanishi, savdo aloqalari va xalqaro hamjamiyatdagi ishonchli hamkor sifatidagi nufuzini oshirishga ham xizmat qilmoqda. Jahon standartlarini qabul qilish O'zbekiston uchun nafaqat strategic majburiyat, balki global savdo va hamkorlikning zamonaviy davrida barqaror o'sish, farovonlik va yuksaklikka erishish yo'lidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'ZBEKISTAN RESPUBLIKASI STANDARTI. O'zbekistan davlat standartlashtizimi. Asosiyqoidalar. O'z RST 1.0-92.[1]
2. Metrologiya, standartlashtirish va sertifikatlash borasidagi O'zDSt hamda Xalqaro ISO standartlari.[2]

3. «Metrologiya va standartlashtirish» fanidan laboratoriya ishlari va amaliy mashg'ulotlarni bajarish uchun uslubiy ko'rsatma. T.: ToshDTU 2017.[3]

4.Sayifov, B. Z. o'g'li, &Toshboboyev, S. (2023). DAVLAT STANDARTLASHTIRISH TIZIMINING ASOSIY MAQSAD VA VAZIFALARI. RESEARCH AND EDUCATION, 2(6), 31–35.[4]

5.Tairov, B. B. (2022). Standartlashtirishning tatbiq etilishi dolzarb muammo sifatida. Scienceand Education, 3(11), 422-428.[5]

6. Davlyatova, M. B., Sagdullaev, S. S., &Sadykov, I. S. To Secure Your Paper As Per UGC Guidelines We Are Providing A Electronic Bar Code.[6]

